

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a paper published in *Socialvetenskaplig tidskrift*.

Citation for the original published paper (version of record):

Thelin, A., Enell, S. (2025)

Var kommer barnen in?: Barns kollektiva delaktighet i främjande insatser

Socialvetenskaplig tidskrift, 32(3-4): 268-290

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-146554>

Angelika Thelin & Sofia Enell

Var kommer barnen in?

Barns kollektiva delaktighet i främjande insatser

This article explores children’s collective participation in universal preventive initiatives aimed at promoting supportive social environments and favourable conditions for children’s upbringing. In several municipalities and regions, such initiatives are being developed inspired by the “Scottish model,” a child rights-based framework for social services, preschool, school, health care and the police, focusing on coordinated early interventions. These ambitions align with the new Social Services Act’s emphasis on knowledge-based collaboration and preventive work for children in accordance with human rights. Within the field of children’s rights, participation is central and includes involvement in collective matters affecting groups of children, such as universal preventive initiatives. Professionals’ understanding and agency are crucial for children’s collective participation. Previous research, however, points to uncertainty among professionals regarding how to work with participation in this context. Drawing on critical children’s rights perspectives and two research activities conducted in close collaboration and dialogue with professionals, this article examines children’s collective participation at the intersection of practice, research and child rights ambitions. It contributes knowledge about how professionals understand opportunities and obstacles related to collective participation in universal preventive initiatives. The analysis shows that professionals understood collective participation differently depending on whether they relied on established practices or scientific definitions. When remaining within existing structures, participation was primarily framed as indirect involvement, whereas engaging with scientific definitions opened up space for more direct forms that challenge established practices. In the discussion, these approaches are interpreted as positioning children either as knowledge holders or knowledge actors, raising questions of power and scope for action. Overall, collective participation emerges as a complex terrain shaped by uncertainty, high demands and inherent tensions, where strengthened knowledge, organisational support and a clarified purpose are essential to reinforcing children’s position in universal preventive initiatives.

Keywords: children’s rights, child rights governance, GIRFEC, participation, prevention.

Angelika Thelin är lektor i socialt arbete vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet

Sofia Enell är lektor och docent i socialt arbete vid Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet

Kontakt: angelika.thelin@socwork.gu.se

<https://doi.org/10.64098/SVT.2025.32.55235>

Socialvetenskaplig tidskrift, vol 32, nr 3-4 (2025), s. 268-290.

© 2025 Författarna, Licens: CC-BY 4.0.

Inledning

I Sverige liksom i andra västerländska välfärdssamhällen förespråkas universella främjande insatser för barn och unga, då de förväntas förebygga mer ingripande insatser på grupp- och individnivå (Forkby et al. 2023). Sedan 2010-talet pågår flera utvecklingsarbeten i socialtjänsten runt om i Sverige i syfte att förverkliga sådana ambitioner. Utvecklingsarbetena stöds av politiska initiativ såsom den nya socialtjänstlagen (SFS 2025:400). Målsättningarna är att minska psykisk ohälsa, skolfrånvaro och kriminalitet, samtidigt som samhällets resurser används så effektivt som möjligt. De universella främjande insatserna ska vara kunskapsbaserade och stärka barns välfärd och välbefinnande i allmänhet genom att erbjuda goda samhällsmiljöer och förhållanden att växa upp i (ibid.). Det är en ambition som bland annat riktar fokus mot hur välfärdens verksamheter fungerar för barnen, sträcker sig över välfärdssektorer och professionsgränser, och ställer krav på samverkan mellan socialtjänsten, andra verksamheter och forskning.

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (1989, hädanefter barnkonventionen) som inkorporerades som svensk lag år 2020, har barn rätt till delaktighet i frågor som rör dem. Främjande universella insatser som riktas till barn är därför en fråga som även barn har rätt till delaktighet i. Barns delaktighet i frågor som handlar om att förbättra det för barn i allmänhet har definierats som kollektiv delaktighet (Seim & Slettebø 2011, s. 498). Eftersom barn är beroende av vuxnas aktörskap för att få sina rättigheter tillgodosedda (Mattsson 2008; McMellon & Tisdall 2020) är yrkesverksammas förståelser och aktörskap avgörande för barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser.

Lundy (2018) har visat att yrkesverksammas osäkerhet över om de gör rätt i arbete med barns delaktighet utgör ett hinder för att förverkliga ambitioner om barns delaktighet. Osäkerheten är befogad med tanke på att delaktighet är ett tvetydigt, likväl som värdeladdat och kontroversiellt begrepp (Skauge et al. 2021). Det kontroversiella i barns delaktighet ligger i att det kommunicerar hur vi ser på barn och deras position i samhället (Percy-Smith & Thomas 2010). Förståelser av delaktighet kan exempelvis innebära att vuxna frågar, lyssnar till, tolkar och företräder barn. Det kan också innebära att barn ges möjlighet att påverka och agera själva, och ibland även ifrågasätta de som har makt över deras liv (ibid.). Det förstnämnda perspektivet har problematiserats utifrån att det inte förverkligar ambitioner om att stärka barns position. Det andra perspektivet har problematiserats av yrkesverksamma utifrån att stärkta positioner för barn kommer med ökat ansvar (Tunestveit et al. 2023). Sådana spänningar aktualiseras

i arbete med barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser. Tidigare forskning pekar därmed på ett behov av fördjupad kunskap om hur yrkesverksamma förstår och hanterar denna praktik. Särskilt då bristande kunskap, erfarenhet och gemensam syn bland yrkesverksamma har visat sig kunna utgöra hinder för barns kollektiva delaktighet (Bromark 2024).

Denna artikel handlar därför om hur yrkesverksamma talar om och förstår möjligheter och hinder för barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser i Sverige. Utifrån en studie som genomförts i samarbete och dialog med yrkesverksamma är vår ambition att bidra med kunskap om praktikinära erfarenheter och perspektiv. Med utgångspunkt i kritiska barnrättsperspektiv (Holzscheiter et al. 2019) utforskar och diskuterar vi barns kollektiva delaktighet i mötet mellan praktik, forskning och barnrättsliga ambitioner. Studien bygger på forskningsaktiviteter som genomförts inom ramen för ett forskningsprogram som följt Skottlandsinspirerade utvecklingsarbeten.

Skottlandsinspirerade utvecklingsarbeten

De Skottlandsinspirerade utvecklingsarbetena är en del av nationella satsningar sedan mitten av 2010-talet för att stärka tidiga samordnade insatser för barn och unga genom samverkan mellan kommun, region och polis (Socialstyrelsen u.å.). Utvecklingsarbetena inspirerades inledningsvis av vad som i Sverige har kallats för Skottlandsmodellen, men som i Skottland heter ”Getting it Right for Every Child” (GIRFEC). GIRFEC är en gemensam barnrättsbaserad policyram för olika välfärdssektorer (Aldgate & Rose 2008; Coles et al. 2016). Policyramen innehåller *principer* (såsom barnrättslig och holistisk syn på barns välbefinnande och prioritering av universella främjande insatser), *verktyg* (som välbefinnandehjul och barnplan), *arbetsprocesser* (yrkesverksamma roller och praxismodell) och *styrningsmekanismer* (krav på gemensam planering och uppföljning mellan olika välfärdssektorer).

Även om GIRFEC är mest förknippad med verktyget välbefinnandehjulet (Well-being wheel), som innehåller åtta indikatorer för barns välbefinnande, är det framför allt policyramens principer som i sin helhet är avsedda att ligga till grund för barnpolitiken i Skottland (CELSIS 2024). Policyn sätter fokus på hur samhället – inklusive olika välfärdssektorer, civilsamhälle och sociala nätverk – gemensamt kan ta ansvar för barns välbefinnande. Den syftar till att stärka bryggor mellan olika välfärdsaktörer, och länkar mellan olika nivåer inom välfärdsorganisationerna, genom att utveckla gemensamma perspektiv, begrepp, planering och arbetssätt parallellt med respekt för

respektive aktörs befintliga specifika mandat och kompetens (Dunlop 2015; Forbes 2011, 2018).

Delaspekter av GIRFEC har översatts till svenska förhållanden på olika sätt i olika delar av landet, men vanligt är att utvecklingsarbetena har gjort någon form av nytt välbefinnandehjul (Anderberg & Forkby 2021; Anderberg et al. 2025). De svenska översättningarna har inte utvärderats men syftar bland annat till att utveckla en gemensam kunskaps- och handlingsram för barns välbefinnande och förflytta fokus mot mer universella främjande insatser, i enlighet med barnrättsliga principer. Det finns flera likheter mellan ambitionerna i dessa utvecklingsarbeten och den nya socialtjänstlagen.

Nya socialtjänstlagen och barnrätten

Inom ramen för svensk barnrättspolitik har barns rättigheter fått en tydligare och mer omfattande plats i den nya socialtjänstlagen, jämfört med i den tidigare (Prop. 2024/25:89; SFS 2025:400). Samtidigt behandlas främst barns rätt till individuell delaktighet. Någon uttrycklig bestämmelse om barns kollektiva delaktighet i samverkan och förebyggande arbete, som den nya lagen också lägger vikt vid, finns inte. Det förebyggande arbete som blivit en lagstadgad princip (4 kap. 2 §, SFS 2025:400) inkluderar att socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa goda samhällsmiljöer och förhållanden för barn (6 kap. 5 §, Prop. 2024/25:89). Socialtjänsten ska arbeta uppsökande och i samverkan med andra aktörer. Förskolan och skolan pekas ut som centrala arenor för att uppmärksamma och motverka problem tidigt, men även hälso- och sjukvården, polisen, fritidsförvaltningen och ideella verksamheter ses som viktiga samverkansparter för socialtjänsten. För att kunskapsbasera arbetet ska det bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet (Prop. 2024/25:89).

Skrivningarna kan tolkas som att socialtjänsten ges en central och initiativtagande roll i arbetet med universella främjande insatser för barn och unga i samverkan mellan välfärdens verksamheter och forskningen. Barns position och inflytande i att stärka detta förebyggande arbete förblir dock oklar utifrån förarbeten till den nya socialtjänstlagen. Yrkesverksamma lämnas därmed med en otydlig politisk styrning när det kommer till arbete med barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser.

Barnkonventionen och kollektiv delaktighet

FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) tydliggör att artikel 12 i barnkonventionen omfattar förberedelse av åtgärder som påverkar barn som kollektiv. Kommittén betonar att stater är skyldiga att i sådana sammanhang höra barns åsikter och beakta dem i beslutsprocesser, i enlighet med barnets ålder och mognad (General Comment No. 12, 2009:15).

Sedan barnkonventionen antogs har flera teoretiska modeller utvecklats för att definiera vad delaktighet innebär samt utmana rådande politik och praktik. Ett tidigt exempel är Harts (1992) delaktighetsstege, där de tre första stegen – manipulation, dekoration och tokenism – betraktas som icke-delaktighet. Verkligt inflytande börjar på steg fyra, där barn blir informerade och tillfrågade av vuxna med ambitionen att lyssna. Shier (2001) vidareutvecklade denna ansats och formulerade en modell med fem steg: att barn blir lyssnade på, får stöd att uttrycka sina åsikter, att deras åsikter beaktas, att de involveras i beslutsfattande och slutligen att de delar inflytande och ansvar. I Lundys (2007) modell för barns delaktighet flyttas fokus från hierarkiska nivåer till komponenter (space, voice, audience och influence) som ses som kvaliteter som behöver vara på plats för att kunna realisera barns delaktighet.

Modellerna ovan har kritiserats för att fokusera på barns röst i beslutsprocesser och förbise barns aktörskap i sina vardagssammanhang (Percy-Smith & Thomas 2010). Frågan om kollektiv delaktighet är detsamma som att uppnå artikel 12 har också diskuterats. Shier (2001) menar att artikel 12 är uppnådd när verksamheter är beredda att beakta barns åsikter, men att verklig delaktighet nås när barn involveras direkt i beslutsprocesser. På liknande sätt skiljer Percy-Smith (2009) mellan *indirekt* delaktighet (exempelvis konsultation och enkäter) och *direkt* delaktighet (i beslutsfattande, finansieringsbeslut, barnledd service osv), där barn i det senare alltså har mandat att påverka. Tidigare forskning har visat att även om indirekt kollektiv delaktighet kommit att bli etablerat, så uppfattar inte alltid barn sådan delaktighet som meningsfull (Landsverk Hagen & Andersen 2021). Vidare visar studier att barns kollektiva delaktighet i beslutsprocesser kan bidra till bättre kvalitet i verksamheter, stärka barns känsla av tillhörighet och inflytande, öka självkänsla, empati och ansvarstagande samt lägga grunden för medborgarskap och demokratisk delaktighet (Thomas & Percy-Smith 2012). Shiers (2001) delaktighetsmodell pekar på vad i organisationer som behöver vara på plats för att nå dit: öppningar (openings), som innebär en vilja att arbeta för barns delaktighet; möjligheter (opportunities), i form av resurser, processer och förhållningssätt, kunskap och kompetens; samt skyldigheter (obligations), vilket handlar om åtaganden som följs upp.

Hinder för barns kollektiva delaktighet

Vad gäller hinder för yrkesverksammas arbete med kollektiv delaktighet visar Lundy (2018), som vi påpekat i inledningen, att yrkesverksammas rädsla för att göra fel och anklagas för tokenism kan hindra dem från att involvera barn kollektivt. Ett annat återkommande resultat från tidigare forskning är att yrkesverksamma uppger att de vill skydda barn från ett problematiskt ökat ansvar som kan inverka negativt på deras utveckling (Tunestveit et al. 2023). Det är således yrkesverksammas syn på barn som hindrar, där de yrkesverksamma anser sig vara bäst rustade att på egen hand veta vad som är bäst för barnen (Landsverk Hagen & Andersen 2021; Tunestveit et al. 2023). Bromark (2024) lyfter också att kunskap, erfarenheter och en gemensam syn på kollektiv delaktighet bland yrkesverksamma saknas och skapar hinder. Det gör även brist på strukturer, incitament och resurser (Bromark 2024; Landsverk Hagen & Andersen 2021; Tunestveit et al. 2023).

Över tid har forskningen rört sig från ett fokus på hinder och på hur hierarkiska, barnrättsligt baserade förståelser av kollektiv delaktighet kan förverkligas, till ett mer transformativt perspektiv. I detta senare synsätt ligger tyngdpunkten på att undersöka hur barns kollektiva involvering sker i relation till syftet med delaktigheten, snarare än enbart på att uppfylla formella rättigheter (se Seim & Slettebø 2011). Förskjutningen kan samtidigt betraktas som teoretisk, eftersom det fortfarande är oklart hur yrkesverksamma förstår och hanterar ambitioner om barns kollektiva involvering. Detta väcker frågor om vilka intentioner som styr arbetet och hur dessa påverkar barns kollektiva delaktighet.

Kritiskt barnrättsperspektiv

Vi utgår från ett kritiskt barnrättsperspektiv när vi utforskar hur yrkesverksamma förstår kollektiv delaktighet i universella främjande insatser. Det innebär att vi erkänner potentialen i barns rättigheter, men vi ifrågasätter förgivettagna antaganden om att rättigheterna i sig leder till förbättrade villkor för barn och unga (Reynaert et al. 2012). Barnrätt och barnrättsliga argument förstås som normativa fenomen som inverkar på hur barn positioneras i samhället, men också på hur barn positionerar sig själva (Sandin et al. 2023). Sådana normativa fenomen kan stärka barns position i samhället, men också användas av organisationer för att legitimera deras handlingar och ge verksamheter utrymme att utse sig till barnrättsexperten (Nylén 2024).

Med barnrätt som normativt fenomen följer också att rättigheter ses som föränderliga i tid (det temporala) och rum (det spatiala) (Holzscheiter et al. 2019). Utifrån

ett kritiskt barnrättsperspektiv intresserar vi oss därför för hur barns rätt till kollektiv delaktighet blir till praktik genom yrkesverksammas förståelser och handlingar inom ramen för nätverk utan entydig hierarkisk styrning (ibid.). Vi utforskar yrkesverksammas tal och förståelse utifrån deras spatiala och temporala sammanhang. Det spatiala sammanhanget utgörs i vår studie av Skottlandsinspirerade utvecklingsarbeten och forskningsaktiviteterna som denna studie baseras på, medan det temporala sammanhanget utgörs av behandlingen av barns kollektiva delaktighet inom svensk barnrättspolitik.

De yrkesverksammas omgivande kontext har vi beskrivit tidigare i inledningen. Tilläggas kan att ordet *deltagande* används istället för *delaktighet* i en svensk översättning av FN:s barnrättskommittés allmänna kommentarer till artikel 12 (Barnombudsmannen 2019), när den engelska termen *participation* översätts. I den statlig utredningen *Barnkonventionen och svensk rätt* (SOU 2020:63) poängteras att artikel 12 inte ger barn något allmänt politiskt mandat. Att lyssna till barn i kollektiva frågor uppges bland annat handla om att utveckla yrkesverksammas förståelse för barnens bästa (ibid s. 557). Medan tidigare forskning om barns kollektiva delaktighet argumenterar för ett utökat inflytande för barn som stärker deras position i samhället (direkt delaktighet), förefaller den svenska barnrättspolitiken presentera en mer försiktig linje där yrkesverksamma uppmanas att lyssna till barn för att utveckla sin förståelse av barnens bästa (en indirekt delaktighet) (Percy-Smith 2009). Inom ramen för denna kontext, men också i mötet mellan praktik och forskning, som vi återkommer till under nästa rubrik, intresserar vi oss för hur yrkesverksamma talar om och förstår barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser. Avslutningsvis diskuterar och problematiserar vi, i enlighet med vårt kritiska barnrättsperspektiv (Holzscheiter et al. 2019), vilka konsekvenser yrkesverksammas förståelser får för barns position i samhället (subjektivitet).

Metoder och material

Flera av de tidiga Skottlandsinspirerade utvecklingsarbetena ingår i forskningsprogrammet Connected Children, mellan åren 2021–2027. I programmet bedrivs tvärdisciplinära studier om hur intentionerna från Skottland översätts lokalt i Sverige och vilka konsekvenser det får för barn, unga och föräldrar. Programmet bygger på samarbete mellan praktik och forskning, samt syftar till att utveckla kunskapsbaserad prevention för och med barn och unga.

Ambitionen med denna studie var att bidra till barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser. Utifrån denna ambition genomfördes vid forskningsprogrammets uppstartskonferens en inledande workshop, där andra författaren presenterade definitioner av barns delaktighet utifrån Shier (2001), Hart (1992), Lundys (2007) samt Percy-Smith och Thomas (2010). Därefter involverades deltagarna (49 nyckelpersoner från olika nivåer i de involverade välfärdssektorerna) i frågor om hur de förstod och arbetade med barns kollektiva delaktighet inom ramen för de Skottlandsinspirerade utvecklingsarbetena, samt vad som möjliggjorde och hindrade denna form av delaktighet. Det blev uppstarten till två forskningsaktiviteter, som inkluderade både inledande samskapande aktiviteter och efterföljande mer traditionella insamlingsmetoder. Studien har således tillkommit genom dialog med de yrkesverksamma. De yrkesverksammas tal och förståelse är därmed resultat av de dialoger som förts inom ramen för de båda aktiviteterna. I tabellen nedan presenteras det analyserade materialet från forskningsaktiviteterna, varefter vi beskriver de aktiviteter som genererade materialet.

Aktivitet och år	Material	Yrkesverksamma som deltog i aktiviteten
Forskningsaktivitet 1		
Enkät, 2023	Öppna och slutna frågor. I denna studie ingår enbart svaren på de öppna frågorna.	N=51, 30 procent svarsfrekvens; chefer, processledare samt praktiker i socialtjänst, förskola, skola, hälso- och sjukvård, fritidsverksamhet
Fokusgruppsintervjuer, 2024	Fyra intervjuer (55–96 minuter) som spelades in och skrev ut ordagrant.	12 personer; chefer, processledare, kuratorer (skola och hälso- och sjukvård), förskolelärare
Forskningsaktivitet 2		
Utforskargrupp, 2022–2025	Presentationer och anteckningar från elva gruppträffar.	8 (inledningsvis 18) processledare, praktiker i socialtjänst och förskola, barnrättsstrateger
Uppföljningsintervjuer, 2025	Enskilda intervjuer (40–80 minuter) som spelades in och skrevs ut ordagrant.	9 personer som deltagit i utforskargruppen

Eftersom barns delaktighet i universella främjande insatser är en gemensam angelägenhet, har vi fört dialog med yrkesverksamma över välfärdssektorer och nivåer i organisationer. För att utforska barns kollektiva delaktighet brett har vi även samtalat med yrkesverksamma om såväl befintlig verksamhet som utvecklingen av densamma. Deltagarna i forskningsaktiviteterna kom också från olika regioner och kommuner. Vissa yrkesverksamma deltog i samtliga forskningsaktiviteter, medan andra deltog i vissa.

Forskningsaktivitet 1

Utifrån vad som framkom under workshopen tog första författaren fram en enkät i samarbete med forskare i forskningsprogrammet och sektorsövergripande processledare i utvecklingsarbetena. Enkäten syftade till att kartlägga yrkesverksammas uppfattningar och erfarenheter, hinder och möjligheter gällande barns kollektiva delaktighet bredare inom ramen för involverade verksamheter. Enkäten skickades ut med hjälp av processledarna. De som i enkäten angav att de ville delta i en uppföljande fokusgruppsintervju för att fördjupa kunskapen ytterligare kontaktades för synkrona online fokusgrupper (Daniels et al. 2019). Sammanlagt genomfördes tre fokusgrupper med tre till fyra deltagare samt en enskild intervju. Vid citat i resultatanalysen anges vilken fokusgrupp eller enskild intervju person de kommer från. Den enskilda intervjun markeras med Fokusgrupp 1:1 för att urskilja den från de enskilda intervjuer som gjordes inom forskningsaktivitet 2.

Inför fokusgrupperna analyserades enkätsvaren deskriptivt och explorativa resultat samt frågeställningar delades med deltagarna genom tre filmer på ca 15 minuter vardera. Första filmen gav en introduktion genom att redogöra för ambitioner om barns kollektiva delaktighet utifrån barnkonventionen och hinder enligt tidigare forskning gällande att förverkliga dem. Film två redogjorde för de svarandes uppfattningar om och erfarenheter av kollektiv delaktighet. Film tre handlade om vad de svarande såg som möjliggörande och hindrande faktorer. Frågor som ställdes i filmerna inför fokusgruppsintervjuerna var exempelvis: co-design, användardriven design, workshops etc. uppges vara det som används i lägst grad och fungera som sämst för barn. Känner ni igen er i det här resultatet? Vad kommer ni att tänka på när ni hör det? Vad tror ni att resultaten beror på?

Omkring hälften av deltagarna uppgav vid fokusgruppsintervjun att de inte hade sett filmerna. En frågeguide som baserades på innehållet i filmerna var förberedd för att hantera situationen.

Forskningsaktivitet 2

En annan följd av uppstartskonferensen var att deltagare från de olika utvecklingsarbetena bjöds in till en "utforskargrupp", en forskarledd grupp med målsättningen att skapa reflektion och lärande utifrån aktuell forskning, omsätta ambitioner om kollektiv delaktighet till praktisk handling och dela erfarenheter av kollektiv delaktighet med varandra. Denna aktivitet hade således ett uttalat syfte i att utveckla verksamheterna och stärka barns position genom kollektiv delaktighet. Vid första träffen deltog 18 yrkesverksamma (i huvudsak processledare och barnrättsstrateger). När gruppen, 2,5 år senare, avslutades bestod den av åtta deltagare (se resultatavsnitt *Öppningar utan skyldigheter*).

Sammanlagt elva träffar (tio digitala och en fysisk) utformades utifrån de behov som deltagarna inledningsvis identifierade. Behoven handlade om fördjupad kunskap om kollektiv delaktighet, argument för kollektiv delaktighet samt metoder för kollektiv delaktighet i allmänhet och i synnerhet med grupper som ansågs svåra att involvera (exempelvis yngre barn). Mellan gruppträffarna erbjöds varje verksamhet individuella träffar med forskare vilket också genomfördes kontinuerligt. I arbetet blev Lundys (2007) modell för att begreppsliggöra kollektiv delaktighet vägledande för gruppen. Utöver forskningspresentationer och gruppreflektion fick deltagarna formulera målbilder om vad de ville uppnå med barns kollektiva delaktighet, hur det skulle genomföras, vad barns kollektiva delaktighet betyder och vilken skillnad barns kollektiva delaktighet förväntades leda till i deras uppdrag. Dessa målbilder lade sedan grunden för deltagarnas arbete med att skapa kollektiv delaktighet för barn. Deltagarna delade erfarenheter från sitt arbete och forskningsaktiviteten avslutades med att gruppen gemensamt formulerade sina lärdomar från arbetet.

Efter avslut intervjuades nio deltagare enskilt om sina erfarenheter av forskningsaktiviteten. Deltagarna fick inför intervjun ta del av en sammanställning av gruppens arbete och intervjufrågorna där de ombads reflektera över vad som varit betydelsefullt för lärande och reflektion, för deras förståelse av barns kollektiva delaktighet samt vad som utgör hinder och möjligheter.

Analys

Analysarbetet är inspirerat av Drisko och Maschi (2015) kvalitativ innehållsanalys som innebär ett inledande deskriptivt men också explorativt förhållningssätt, vilket lägger grunden för diskussioner om innehållets betydelse i relation till interaktioner och omgivande kontexter. Analysen inleddes med att första författaren kodade materialet från fokusgrupperna utifrån kategorierna *uppfattningar om barns kollektiva delaktighet* och *erfarenhet av barns kollektiva delaktighet*. Inom ramen för den första kategorin

identifierades därefter temana *ålagda, positiva, famlande*. I den andra kategorin identifierades temana *olika former av delaktighet* och *ett processperspektiv*. Första och andra författaren gick därefter igenom hela materialet som analyserats i denna studie i relation till dessa identifierade teman, för att se hur det sammantaget bekräftade, adderade eller motsatte tematiseringen. Avslutningsvis undersöktes hur de valda teoretiska perspektiven, tidigare forskning och det empiriska resultatet kunde berika varandra. Temana och resultatet som successivt framträdde i den avslutande analysen presenteras nedan.

Resultatanalys

I forskningsaktivitet 2 problematiserade deltagarna att de själva eller deras verksamheter inte arbetade med barns kollektiva delaktighet i *utveckling* av verksamheten i någon högre utsträckning. Samtidigt uppgav deltagare i forskningsaktivitet 1 att de arbetade med barns kollektiva delaktighet både i *befintlig* och i *utveckling* av verksamheter. Nedan visar vi hur denna skillnad kan förstås med hjälp av begreppen direkt och indirekt delaktighet, olika tidsperspektiv i relation till målsättningar, olika processperspektiv, samt vilja och motstånd bland yrkesverksamma. Det gör vi genom att börja med att visa hur yrkesverksamma i forskningsaktivitet 1 talade om hur och varför de arbetade med barns kollektiva delaktighet, samt när motstånd mot arbete med barns kollektiva delaktighet blev starkare. Därefter går vi över till att visa hur yrkesverksamma i forskningsaktivitet 2 talade om kollektiv delaktighet, varför de arbetade med barns kollektiva delaktighet och hur de hanterade eget och andras motstånd.

Direkt kollektiv delaktighet i nuet, indirekt kollektiv delaktighet för framtiden

I fokusgruppintervjuerna (forskningsaktivitet 1) beskrev yrkesverksamma att de jobbade med kollektiv delaktighet genom att barnen var med och formade genomförandet av gruppaktiviteter de var del av i vardagen, som undervisning i klassrummet eller genomförandet av stödgrupper:

Vi har stödgrupper till barn för att göra dem delaktiga i sin egen tillvaro. Även om det är ett stöd så är det något där de får vara utifrån där de är här och nu. Jag tycker att det är fina verksamheter när vi har att de får vara där och grupperna är utifrån... det som händer med barnen. (Fokusgrupp 3:12)

Här framträder kollektiv delaktighet som något som barn är direkt involverade i (Percy-Smith 2009) och som gäller genomförandet av verksamheten i nuet. Andra menade att barns kollektiva delaktighet kom till uttryck genom att yrkesverksamma tog med sig lärdomar från att ha lyssnat på barn på gruppnivå i verksamhetens vardagliga aktiviteter, för att sedan utveckla verksamheten utifrån denna kunskap. Det kunde exempelvis göras genom olika befintliga forum för yrkesverksamma från olika verksamheter.

[...] där pedagogerna på alla förskolorna lyfter saker som oroar eller som funderar kring. Då blir det på gruppnivå man får fram olika saker. (Fokusgrupp 2:8)

[...] växla upp individspåren till... generell utveckling. (Fokusgrupp 2:7)

Här framträder kollektiv delaktighet som något som barn är indirekt involverade i (Percy-Smith 2009), där någon annan tolkar och representerar barnens kollektiva intresse i verksamhetsutveckling för framtiden. Sådan verksamhetsutveckling uppgavs genom enkätsvaren och fokusgruppsintervjuerna (forskningsaktivitet 1) kunna handla om utformandet av miljöer, arbetsverktyg, arbetsprocesser, yrkesverksamma roller, kommunikation till barn och föräldrar på gruppnivå, insatser, aktiviteter och regler.

Processperspektiv inom rådande ordning

Yrkesverksamma i forskningsaktivitet 1 talade om att de Skottlandinspirerade utvecklingsarbetena bidragit till att stärka barnperspektivet i verksamhetsutveckling. De talade om ökad användning av flera befintliga arbetssätt för att lyssna på barn. Sådana arbetssätt kategoriserades av första författaren och presenterades för de yrkesverksamma i temana; (1) samtal, lek, observationer i ordinarie verksamhet; (2)

ad hoc samtal; (3) elevråd och ungdomsfullmäktige etc; (4) enkäter; (5) intervjuer; (6) användardriven design, workshops etc; (7) synpunktsforum; och (8) importerad kunskap. ”Ad hoc-samtal” kunde handla om att själva söka upp barn för att föra samtal vid exempelvis kommunala jippon. Synpunktsforum kunde röra sig om digitala eller fysiska brevlådor där barn lämnade synpunkter. Importerad kunskap kunde gälla att ta tillvara på kunskap från andra om barnens kollektiva perspektiv, som från forskningsstudier eller andras utvecklingsarbeten med fokus på barns kollektiva delaktighet. De yrkesverksamma för barn i yngre åldrar talade om samtal, lek och observationer i ordinarie verksamhet medan yrkesverksamma för barn i äldre åldrar talade om elevråd, enkäter och intervjuer. Arbetsätten skiljde sig således åt utifrån barnens åldrar.

Av fokusgruppsintervjuerna framkom vidare att olika arbetssätt kunde kombineras på olika sätt för att stärka arbetet med barns kollektiva delaktighet. Exempelvis berättade en intervjuperson att:

Vi har en enkät som går ut till alla i sjuan, åttan, nian. I samband med enkäten så har vi tre kommunfrågor som vi får välja själva. De frågorna har vi varit ute med på skolorna och pratat med elever i korridorer för att få input kring eller fritidsgård eller mötesplats där de har varit. (Fokusgrupp 1:3)

De yrkesverksammans tal om hur de kombinerade olika arbetssätt för att stärka barnperspektivet i verksamhetsutveckling kan förstås som uttryck för ett processperspektiv. Detta perspektiv handlar här om hur personer skapar mening genom att länka olika händelser till varandra över tid. I fokusgrupperna föreföll processperspektivet som de yrkesverksamma gav uttryck för vara väl etablerat bland dem. De Skottlandsinspireerade utvecklingsarbetena föreföll därmed stärka redan befintliga arbetssätt för att lyssna på barn, betoningen på barns direkta kollektiva delaktighet i nutid och barns indirekta delaktighet i verksamhetsutvecklingen för framtiden.

Viljan bland de yrkesverksamma

I forskningsaktivitet 1 motiverade de yrkesverksamma inte sitt arbete med barns kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling utifrån hänvisning till barnrätten, utan de gav istället flera andra skäl till det. Skälen som angavs handlade om allt från bättre mående och lärande bland barn, till att nå ett stabilare samhälle:

[...] barn upplever ett bättre mående, att man ökar livskvaliteten i en kommun om man känner sig och är delaktig på flera olika plan. Att man känner sig välkommen att delta eller att man känner att man vet vad som händer och är trygg i vart man ska vända sig [...]. (Fokusgrupp 1:5)

[...] så kanske det är en långsiktig effektiviseringsåtgärd för då kanske vi blir bättre i det vi gör. Vi skapar en större nytta i det och att det kan vara en effektivisering på sikt, men där är vi inte riktigt än. (Fokusgrupp 3:12)

[...] vi behöver bli bättre på för att få mer välgrundade beslut och ett... stabilare samhälle eller vad man ska säga, att det är en del i samhällsbygget. (Fokusgrupp 1:2)

Att arbeta med barns kollektiva delaktighet uppgavs alltså kunna bidra till vinster inte bara bland barnen själva, utan också för verksamheten och hela samhället. De yrkesverksamma i forskningsaktivitet 1 tog därmed avstamp i liknande argument som tidigare forskning har gett för arbete med direkta delaktighet i beslutsprocesser (se Shier 2001; Thomas & Percy-Smith 2012), men använde dem företrädevis i relation till sammanhang där barn involverades direkt i nuet och företrädde indirekt i verksamhetsutveckling. Det var snarare argument om vinster, än skyldigheter (obligations) via barnrätten, som låg till grund för deras vilja och därmed öppningar (openings) för att arbeta med barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser (se också Shier 2001).

När motståndet träder in

I forskningsaktivitet 1 diskuterades även arbete med barns direkta kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling (Percy-Smith 2009). I dessa diskussioner resonerade en av intervjupersonerna om ifall detta rymms inom ramen för nuvarande barnrätt:

Det som jag har svårt att greppa är det... lagmässiga kring att barn ska höras utifrån barnkonventionen, men även skollag och läroplan som i min värld är individgarantier. Sen sitter vi här och pratar om kollektiv delaktighet som i min värld är för utveckling av vår verksamhet på ett annat sätt där det finns mycket kraft.... Jag har svårt att navigera i de där fälten... (Fokusgrupp 2:7)

Yrkesverksammas förståelse av lagen och barnrättspolitik framträder därmed i detta sammanhang snarare som en faktor som sätter gränser för, än driver på arbete med barns direkta kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling.

Även i utforskargruppen (forskningsaktivitet 2) gav deltagarna uttryck för tvivel, både hos sig själva och i sina verksamheter, gällande om de var ålagda och därmed skulle arbeta med barns kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling. En av deltagarna uttryckte både inledningsvis och ett år in i forskningsaktivitet 2 sådan osäkerhet. Deltagaren ville ha ett svar att ge när kollegor och chefer ställde frågor. Diskussionen mynnade ut i att efterfråga en "hiss-pitch" som redogjorde för argument utifrån forskning om varför barn ska göras direkt kollektivt delaktiga i verksamhetsutveckling (Percy-Smith 2009).

Forskaren som ledde gruppen sammanställde en hiss-pitch med argument från tidigare forskning (Lundy 2007; Percy-Smith & Thomas 2010; Percy-Smith 2009; Landsverk Hagen & Andersen 2021). Den diskuterades sedan vidare i gruppen och mynnade ut i fyra argument. Det första argumentet var att barns delaktighet är en mänsklig rättighet, det andra att det kan skapa egenvärde för de barn som involveras, det tredje att det kan leda till att stöd och insatser förbättras och slutligen, det fjärde som lade fokus på själva processen för ett gemensamt skapande av kunskap. Det fjärde argumentet, som inte utesluter de andra argumenten, handlar således om en förståelse av att barns röster kan förändras utifrån sammanhang och över tid. Att involvera barn syftar därför inte enbart till att lyssna utan också om att förstå hur barns vardagserfarenheter formas inom ramen för deras sammanhang.

När deltagarna i uppföljande intervjuer (forskningsaktivitet 2) reflekterade över argumenten i hiss-pitchen framkom att det fanns ett värde i att ha dessa argument klart uttalade, både för att motivera sig själv och andra till arbete med barns kollektiva delaktighet.

Jag har använt mig av den [hiss-pitchen] och det var en grej, [...] varför... du sammanfattar det på en bild. [...] Ett, för att det är en mänsklig rättighet, det var fyra olika och det är klart att jag använder mig av det i vardagen i mitt arbete. Om vi pratar om detta, ”varför då?” Vi kan börja med att det är en mänsklig rättighet att få göra sin röst hörd. (Intervjuperson 3)

I båda forskningsaktiviteterna framträdde därmed motstånd i verksamheterna mot barns direkta kollektiva delaktighet i frågor som rör framtiden. I forskningsaktivitet 2, där deltagarna arbetade mer aktivt över längre tid med barns direkta kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling, pekade deltagarna på vikten av att ha argument för barns direkta kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling klara, för att komma över sådant motstånd.

Öppningar utan skyldigheter

En annan utmaning i arbetet med barns direkta kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling handlade om att enas och skapa tid och utrymme för ambitionerna. Utforskargruppen (forskningsaktivitet 2) samlade inledningsvis 18 deltagare från olika välfärdsverksamheter. Under det första mötet framkom att deltagarna hade olika förväntningar på syftet och arbetet i utforskargruppen. Medan några uttryckte tveksamhet över att i gruppen arbeta och dela erfarenheter av barns kollektiva delaktighet påtalade andra nödvändigheten i att involvera barn för att göra arbetet trovärdigt. Efter inledningsmötet samtalande andra författaren med samtliga deltagarna vilket mynnade ut i ett syfte som inkluderade praktisk omsättning av barns direkta kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling. Därefter valde deltagare, både tidigt och under åren, att lämna. Skälen som uppgavs var att de i sina uppdrag behövde prioritera annat, ibland då de fått nya uppdrag, ny chef eller då barns kollektiva delaktighet inte efterfrågades av ledning.

I efterföljande intervjuer reflekterade deltagarna över processen. Flera beklagade att gruppen minskade och att inte alla slutförde sitt deltagande. Samtidigt lyfte flera av dem svårigheter i att kombinera utforskargruppen med sitt övriga arbete där de saknade beslutsmandat. För att navigera i det begränsade handlingsutrymmet valde några att använda utforskargruppen som skäl till att ta upp frågor till verksamheter om barns kollektiva delaktighet. På så sätt kunde utforskargruppen legitimera deras arbete med direkt kollektiv delaktighet i verksamhetsutveckling.

Det som skedde i utforskargruppen kan tolkas som att deltagandet skapade öppningar (openings) för att konkretisera barns direkta kollektiva delaktighet (se också Shier 2001). Samtidigt saknades skyldigheter (obligations) vilket gjorde att deltagarna hamnade i en dragkamp mellan ambitionerna från utforskargruppen och förväntningarna från deras verksamhet och utvecklingsarbete.

Processperspektiv som utmanar rådande ordning

De deltagare som slutförde utforskargruppen genomförde aktiviteter för barns direkta kollektiv delaktighet i verksamhetsutveckling. Några involverade barn i förskola eller skola om vad det innebär "att må bra". Arbetena användes sedan för att bidra till lärande, konkretisera innehållet i "välbefinnandehjul" och informera politiker. Andra involverade unga för att utveckla värdeord för kommunens arbetssätt med universella främjande insatser. Deltagare genomförde också intervjuer och förde samtal med unga om vad delaktighet innebär för dem eller hur de ville få stöd vid omfattande skolfrånvaro.

När deltagarna i efterhand reflekterade över sina lärdomar från utforskargruppen (forskningsaktivitet 2) och deras arbete med att involvera barn lyfte flera betydelsen av "processen". Deltagarna hade tagit intryck av Lundys (2007) delaktighetsmodell och berättade att processen handlade om att informera och förbereda barnen (lägga grund för space och voice), både då barn ges "egna forum" men också vid vuxeninitierade processer:

Barn involveras och tillfrågas i många frågor redan och det är det enklaste. Dem behöver vi fråga och så ställer man frågan, men förberedelsen, informationen [...] att de förstår varför den frågan ställs till dem och de förstår vad vi kommer att göra med deras svar. Vad det kan leda till. Det momentet fattas många gånger... (Intervjuperson 5)

Deltagare problematiserade att steget före involvering kan vara svårt och tappas bort. Likaså var vikten av att återkoppla ett återkommande tema i gruppen (Lundys (2007) begrepp: audience och influence). Trots deltagarnas ambitioner var återkoppling något de fick kämpa med att fullfölja. Ibland var det de själva som brast, trots tidigare utfästelser om att så skulle ske, ibland var det andra. Båda fallen skapade dilemman för deltagarna i relation till barnen som involverats. I vissa fall handlade det om att

deltagare genomfört projekt som mynnat ut i möten med politiker som sedan inte hörde av sig och återkopplade hur de valt att gå vidare med barnens förslag.

Deltagarnas lärdomar från utforskargruppen kan visa på en ökad medvetenhet om vad barns kollektiva delaktighet kan innebära och svårigheterna i att fullfölja processen. Deras lärdomar kan tolkas som att de funnit att kollektiv delaktighet är mer än att bidra till verksamhetsutveckling. Det handlar också om att utmana rådande maktordning och synen på barn i deras verksamheter.

Mot en förändrad beredskap

När deltagarna efter utforskargruppens upplösning (forskningsaktivitet 2) reflekterade över innebörden av barns kollektiva delaktighet delade deltagarna med sig av ett förändrat synsätt men också av fortsatt osäkerhet:

Intervjuperson 2: [...] jag tror att jag ser på barns och ungas individuella och kollektiva delaktighet på ett annat sätt i dag.

Intervjuare: Kan du konkretisera?

Intervjuperson 2: Det är skitsvårt, jag visste att du skulle säga det. Jag tänker mer utifrån den stora massan, [...]

Andra deltagare beskrev att de efter sitt deltagande i utforskargruppen hade en mer utvecklad beredskap för att komplettera sina tidigare färdiga, formaliserade och mer vuxenimiterade grupper, såsom ungdomsråd. Denna beredskap innebar att de kunde lägga till aktiviteter som involverade barn kollektivt och i mer barnorienterade former. En av deltagare förmedlade en förändrad syn på barn, där barn i högre utsträckning positioneras som aktiva medborgare (se också Percy-Smith & Thomas 2010):

[I] början när vi gick in här så tänkte jag att det hela tiden handlar om att vi ska förstå barn och unga, men det här arbetet handlar om att skapa en egen yta, egna forum för barn att säga med sina röster vad som är viktigt [...] det är en stor skillnad. [...] för mig är att

den kollektiva delaktigheten också skiljer sig från kanske annan typ av delaktighet är att man kan skapa skillnad för andra, men det behöver inte betyda någon skillnad för mig här i dag. (Intervju-person 4)

Intervjupersonens förståelse påminner om Seim och Slettebøs (2011) definition där barns delaktighet handlar om att förbättra det för barn i allmänhet. Flera av deltagarna uppgav också att arbetet i utforskargruppen lett till att de talade mer med kollegor, chefer och politiker om frågan om barns direkta kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling.

Diskussion

Vi har med denna studie utforskat hur yrkesverksamma talade om och förstod möjligheter och hinder för barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser. Utifrån ett kritiskt barnrättsperspektiv (Holscheiter et al. 2019) diskuterar vi nedan hur resultaten formades i mötet mellan praktik, forskning och barnrättsambitioner. Vi resonerar även om resultatets betydelse för barns positioner i samhället.

Resultatanalysen behöver förstås i ljuset av att forskningsaktiviteterna genomfördes i dialog mellan de yrkesverksamma och oss forskare. Detta innebär att vi har varit en del av att forma de yrkesverksammas tal och förståelser samt att de har behövt förhålla sig till våra dubbla roller under aktiviteter och intervjuer. Trots detta är vårt intryck att de yrkesverksamma i första hand utgick från sina praktiska erfarenheter och sin förförståelse av barnrättsambitioner, exempelvis när de lyfte fram principen om barnets bästa. Detta blev också tydligt i deras kontinuerliga osäkerhet över innebörden av och ansvaret för barns kollektiva delaktighet, ett resultat som återspeglar vad som framkommit i tidigare forskning (se Lundy 2007; Bromark 2024).

Även om de yrkesverksamma gav uttryck för osäkerhet beskrev de också hur de involverade barn i universella främjande insatser. Dels talade de om *direkt* delaktighet i termer av att barnen tillfrågades med avsikt att deras åsikter skulle få direkt betydelse, dels *indirekt* delaktighet som innebar att barnen lyssnades på för att utveckla de professionellas arbete utifrån barnens bästa (se också Percy-Smith 2009). De talade även om att involvera barn i frågor som rör *nutiden* (exempelvis genomförande av verksamhet i skolan) respektive *framtiden* (såsom verksamhetsutveckling). Vidare framträdde olika processperspektiv i de yrkesverksammas förståelse för barns kollektiva delaktighet. *Ett processperspektiv inom rådande ordning* handlade om att kombi-

nera olika befintliga arbetssätt för att lyssna på barn över tid i syfte att utveckla de yrkesverksammans förståelse för barns bästa. *Ett processperspektiv som utmanade rådande ordning* lade tyngdpunkten på gemensamt lärande mellan barn och yrkesverksamma samt på att stärka barns aktörskap genom kollektiv delaktighet.

I studien framträdde arbete utifrån ett processperspektiv inom rådande ordning som ett etablerat förhållningssätt. Denna förståelse innebar att i första hand arbeta indirekt och i nuet. De yrkesverksamma gav uttryck för motstånd och hinder för arbete med barns direkta involvering i frågor som rör framtiden. Detta motstånd och dessa hinder blev tydliga när yrkesverksamma, i samarbete med forskare, mötte och prövade att arbeta utifrån vetenskapliga definitioner av kollektiv delaktighet – i termer av att förbättra för barn i allmänhet (Seim & Slettebø 2011), reell delaktighet genom direkt involvering i beslutsprocesser (Shier 2001) samt ett utvidgat utrymme för att processa frågor som berör dem (se också Hart 1992; Shier 2001).

De förståelser av barns kollektiva delaktighet som de yrkesverksamma gav uttryck för kan ses som representationer av olika syn på och positionering av barn (se också Holzscheiter et al. 2019). När barns kollektiva delaktighet förstås som indirekt involvering kan det ses representera en syn och positionering av barn som kunskapsbärare – vuxna ska lyssna på och lära sig av barn, men med begränsad involvering av barn i frågan som behandlas (exempelvis hur barns mående kan främjas av verksamheten). När barn involveras direkt kan det ses representera en syn och positionering av barn som potentiella kunskapsaktörer – vuxna och barn lär sig tillsammans i en vald fråga. Detta innebär en högre grad av involvering och utrymme för att på eget initiativ sätta frågor på agendan.

Med direkt delaktighet för barn i relation till både nutid och framtid följer också ett mer aktivt medborgarskap för barn (se också Thomas & Percy-Smith 2012). Detta innebär i sin tur att yrkesverksamma delar med sig av makt. Medan barn som kunskapsbärare inte utmanar yrkesverksammans makt att avgöra vilka frågor barn ska engageras i och på vilket sätt, innebär barn som kunskapsaktörer att barn ges möjlighet att – med adekvat stöd – uttrycka sina åsikter och erfarenheter om nutid och framtid för att påverka och utmana vuxnas tolkningsföretråde. Detta behöver inte innebära att barn lämnas med egen beslutandemakt, utan att deras perspektiv aktivt och fortlöpande beaktas.

I resultatanalysen framstår hinder för barns direkta kollektiva delaktighet i utvecklingen av universella främjande insatser överskugga möjligheterna och försvåra en positionering av barn som kunskapsaktörer. Detta kan tolkas som en konsekvens av den barnrättspolitiska styrningen, i kombination med höga insatser samt bristande kunskap och kompetens. Medan det i forskning argumenteras för ökat inflytande och

stärkt position för barn i samhället, lämnar den svenska barnrättspolitikerna ett mer begränsat utrymme för yrkesverksamma att involvera barn kollektivt (SFS 2025:400; SOU 2020:63; Prop. 2024/25:89). De yrkesverkssammans förståelse av barnrättspolitikerna framträder också som en faktor som snarare sätter gränser än driver på arbetet med barns direkta kollektiva delaktighet i universella främjande insatser. Vidare visar analysen att yrkesverksamma kan uppfatta att arbete med barns direkta kollektiva delaktighet i verksamhetsutveckling kommer med allt för höga insatser, eftersom de är beroende av flera externa aktörers agerande över tid för att förverkliga ambitionerna med denna form av delaktighet. Om ambitionerna inte förverkligas kan de yrkesverksamma uppfatta att de, trots goda intentioner, riskerar att bidra till tokenism (se Lundy 2018).

Samtidigt pekar analysen på möjligheter för barns kollektiva delaktighet. Liksom tidigare forskning har visat (se Bromark 2024) framstår yrkesverkssammans kunskap och kompetens som betydelsefulla för hur de arbetar med barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser. Forskningsaktivitet 1 hade en kartläggande karaktär, där deltagarna beskrev förståelser av barns kollektiva delaktighet som i huvudsak stärkte barns position inom den befintliga ordningen. Forskningsaktivitet 2 byggde i högre grad på samskapande mellan forskning och praktik, där deltagarna förväntades ta avstamp i tidigare forskning om barns kollektiva delaktighet för att pröva nya arbetssätt. Här förflyttade sig deltagarna mot en förståelse av barns kollektiva delaktighet som utmanade rådande ordning och öppnade för nya former av inflytande. Tillgång till kunskap och erfarenheter – men också förväntningar på att omsätta kollektiv delaktighet i praktisk handling – visar sig således kunna skapa möjligheter att involvera barn kollektivt.

Sammantaget visar analysen att barns kollektiva delaktighet utgör en svårnavigerad terräng, då den knyter an till ett mångtydigt fält av förståelser, maktfrågor, höga insatser och inbyggda målkonflikter. För att navigera inom denna terräng behöver yrkesverksamma stöd i att definiera barns kollektiva delaktighet i universella främjande insatser samt i att avgränsa och konkretisera aktiviteter inom området utifrån ett uttalat syfte.

Referenser

- Aldgate, J. & Rose, W. (2008). *Assessing and Managing Risk in Getting it right for every child. Edinburgh: Scottish Government*, Getting it right for every child team, Children Young People and Social Care.
- Anderberg, M. & Forkby, T. (2021). Planer för samverkan kring barn och unga i Skottland och Sverige: ett jämförande perspektiv. *Paedagogisk Psykologisk Tidskrift*, 2, 39–51.
- Anderberg, M., Jess, K. & Forkby, T. (2025). Reinventing the wheel? Children's wellbeing in the journey along the GIRFEC stream. *Nordic Social Work Research*, 15(1), s. 41–57. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2023.2207087>
- Barnombudsmannen. (2019). *FN:s barnrättskommitté allmänna kommentar nr 12 Barnets rätt att bli hörd, nr 14 Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa*.
- Bromark, K. (2024). *The user as a key actor in user participation: Exploring knowledge production in personal social services with a participatory approach*. Doktorsavhandling, Stockholms universitet.
- CELISIS. (2024). Children's Services Reform Research: Concluding report. University of Strathclyde.
- Coles, E., Cheyne, H., Rankin, J. & Daniel, B. (2016). Getting It Right for Every Child: A National Policy Framework to Promote Children's Wellbeing in Scotland, United Kingdom. *The Milbank Quarterly*, 94(2), s. 334–365. <https://doi.org/10.1111/1468-0009.12195>
- Committee on the Rights of the Child. (2009). *General Comments No.12: The Rights of the Child to be Heard*. UN/crc/c/gc/12.
- Daniels, N., Gillen, P., Casson, K. & Wilson, I. (2019). STEER: Factors to Consider When Designing Online Focus Groups Using Audiovisual Technology in Health Research. *International Journal of Qualitative Methods*, 18, s. 1–11. <https://doi.org/10.1177/1609406919885786>
- Drisko, J.W. & Maschi, T. (2015). *Content analysis*. Oxford University Press.
- Dunlop, A.-W. (2015). Aspirations and actions: early childhood from policy to practice in Scotland. *International Journal of Early Years Education*, 23(3), s. 258–273. <https://doi.org/10.1080/09669760.2015.1074559>
- Forbes, J. (2011). Interprofessional capital in children's services transformations. *International Journal of Inclusive Education*, 15(5): 573–588. <https://doi.org/10.1080/13603110903183995>
- Forbes, J. (2018). Multi-agency working. I: Bryce, T., Humes, W., Gillies, D. & Kennedy, A. (red.). *Scottish Education*. Edinburgh University Press.
- Forkby, T., Enell, S. & Thulin, J. (2023). Det förebyggande projektet. I: T. Forkby, S. Enell, & J. Thulin. (red.). *Prevention med barn och unga – teori och praktik för socialt och pedagogiskt arbete*. Studentlitteratur.
- Hart, R.A. (1992). *Children's participation: From tokenism to citizenship*. UNICEF, International Child Development Center.
- Holzscheiter, A., Josefsson, J. & Sandin, B. (2019). Child rights governance: An introduction. *Childhood*, 26(3), 271–288. <https://doi.org/10.1177/0907568219854518>
- Landsverk Hagen, A. & Andersen, B. (2021). *Ung medverkninng. Kreativitet og konflikt i planlegging*. Cappelen Damm AS.
- Lundy, L. (2007). 'Voice' is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British Educational Research Journal*, 33(6), s. 927–942. <https://doi.org/10.1080/01411920701657033>
- Lundy, L. (2018). In defence of tokenism? Implementing children's right to participate in collective decision-making. *Childhood*, 25(3), s. 340–354. <https://doi.org/10.1177/0907568218777292>

- McMellon, C. & Tisdall, K. (2020). Children and young people's participation rights: Looking backwards and moving forwards. *International Journal of Children's Rights*, 28(1), s. 157–182. doi: 10.1163/15718182-02801002
- Mattsson, T. (2008). *Ungas delaktighet, exemplet institutionsvård*. Statens institutionsstyrelse.
- Nylén, H. (2024). Children's rights organizations in Sweden and their relation to public child welfare. *Nordic Social Work Research*, s. 1–14. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2024.2341740>
- Percy-Smith, B. (2009). *Evaluating the Development of Young People's Participation in Two Children's Trusts: Year Two report*. National Youth Agency.
- Percy-Smith, B. & Thomas, N. (2010). *A handbook of children and young people's participation: perspectives from theory and practice*. Routledge.
- Proposition 2024/25:89. *En förebyggande socialtjänstlag*.
- Reynaert, D., Bouverne-De Bie, M. & Vandeveld, S. (2012). Between 'believers' and 'opponents': Critical discussions on children's rights. *The International Journal of Children's Rights*, 20(1), s. 155–168. <https://doi.org/10.1163/157181812X626417>
- Sandin, B., Josefsson, J., Hanson, K. & Balagopalan, S. (2023). *The politics of children's rights and representation*. Palgrave Macmillan.
- Seim, S. & Slettebø, T. (2011). Collective participation in child protection services: partnership or tokenism? *European Journal of Social Work*, 14(4), s. 497–512. <https://doi.org/10.1080/13691457.2010.500477>
- SFS 2025:400. *Socialtjänstlag*.
- Shier, H. (2001). Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. *Children and Society*, 15(2): 107–111. <https://doi.org/10.1002/chi.617>
- Skauge, B., Storhaug, A.S. & Marthinsen, E. (2021). The What, Why and How of Child Participation—A Review of the Conceptualization of “Child Participation” in Child Welfare. *Social Sciences*, 10(2): 1–15. <https://doi.org/10.3390/socsci10020054>
- Socialstyrelsen. (u.å.). *Tidiga och samordnade insatser*. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/tidiga-och-samordnade-insatser-tsi/> (Hämtad: 23 november 2025).
- SOU 2020:63. *Barnkonventionen och svensk rätt*.
- Thomas, N. & Percy-Smith, B. (2012). “It's about changing services and building relationships”: evaluating the development of Children in Care Councils. *Child & Family Social Work*, 17(4), s. 487–496. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2011.00806.x>
- Tunestveit, M., Njös, B.-M. & Seim, S. (2023). Collective participation of children and young people in child welfare services – opportunities and challenges. *European Journal of Social Work*, 26(2), s. 285–297. <https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2092073>
- UNICEF. (1989). *Barnkonventionen*. <https://www.unicef.se/barnkonventionen> (Hämtad: 23 november 2025).